



## East African Journal of Swahili Studies

eajss.eanso.org

Volume 5, Issue 2, 2022

Print ISSN: 2707-3467 | Online ISSN: 2707-3475

Title DOI: <https://doi.org/10.37284/2707-3475>



EAST AFRICAN  
NATURE &  
SCIENCE  
ORGANIZATION

Original Article

## Tamathali za Usemi, Mbinu Rejeshi na Taswira katika Utenzi wa *Vita vya Uhud*

Dickens Bonyi Obwogi<sup>1\*</sup>

<sup>1</sup> Chuo Kikuu cha Nairobi, S. L. P. 30197 - 00100, Nairobi, Kenya.

\* ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8069-4492>; Barua pepe ya mawasiliano: dickensobwogi@gmail.com

DOI ya Nakala: <https://doi.org/10.37284/jammk.5.2.1026>

### Tarehe ya Uchapishaji: **IKISIRI**

28 Desemba 2022

### Istilahi Muhimu:

*Utenzi,  
Mtindo,  
Tamathali za Usemi,  
Mbinu Rejeshi na Taswira.*

Katika makala hii, tutaangazia jinsi tamathali za usemi, mbinu rejeshi pamoja na taswira vilivyotumika katika kuwasilisha ujumbe wa mtunzi wa utenzi wa vita vya Uhud. Utafiti wetu utaongozwa na lengo moja ambalo ni kubainisha ufaafu wa vipengele vya kimtindo kama tulivyovitaja kwenye mada yetu hapo juu katika ufumaji wa utenzi wa vita vya Uhud. Tumelezea kila kipengele tajwa na kubainisha umuhimu wake katika utunzi wa utenzi wa vita vya Uhud. Nadharia ya umtindo ndiyo inayoongoza utafiti wetu kwani kwa maoni yetu, ndiyo itakayotufafanulia zaidi jinsi vipengele hivi vya kimtindo vimetumika katika uwasilishaji wa dhamira na maudhui ya mtunzi wa utenzi wa vita vya Uhud. Mihimili iliyohusu utafiti wetu ndiyo iliyozingatiwa katika kuongoza utafiti wetu. Vipengele tajwa vya kimtindo japo vimezamiwa na watafiti wengi wa fasihi, kipera cha ushairi hakijazamiwa sana. Tafiti ambazo tulizipitia zimekirejelea kwa njia ya juu juu. Kutokana na hali hii, utafiti wetu umelenga kuangazia vipengele hivi kwa kina ili kubainisha umuhimu wake katika kazi za kisanii, si tu katika kazi za kinadhari bali pia kwenye kazi za kishairi. Katika utafiti wetu, tutaangazia utenzi wa vita vya Uhud namna ulivyopakiliwa na Chum (1970). Kwa mtazamo wetu, vipera vingine vya kifasihi vimeangaziwa zaidi na wasanii wengi ilhali kipera cha ushairi hakijazingatiwa mno. Utafiti huu unalenga kuwapa motisha wasomi na wahakiki mbalimbali kuzamia kazi za tenzi na kuzihakiki kama vipera vingine vya kifasihi.

### APA CITATION

Obwogi, D. B. (2022). Tamathali za Usemi, Mbinu Rejeshi na Taswira katika Utenzi wa Vita vya Uhud. *East African Journal of Swahili Studies*, 5(2), 174-184. <https://doi.org/10.37284/jammk.5.2.1026>.

#### CHICAGO CITATION

Obwogi, Dickens Bonyi. 2022. "Tamathali za Usemi, Mbinu Rejeshi na Taswira katika Utenzi wa Vita vya Uhud". *East African Journal of Swahili Studies* 5 (2), 174-184. <https://doi.org/10.37284/jammk.5.2.1026>.

#### HARVARD CITATION

Obwogi, D. B. (2022) "Tamathali za Usemi, Mbinu Rejeshi na Taswira katika Utenzi wa Vita vya Uhud", *East African Journal of Swahili Studies*, 5(2), pp. 174-184. doi: 10.37284/jammk.5.2.1026.

#### IEEE CITATION

D. B. Obwogi, "Tamathali za Usemi, Mbinu Rejeshi na Taswira katika Utenzi wa Vita vya Uhud", *EAJSS*, vol. 5, no. 2, pp. 174-184, Dec. 2022.

#### MLA CITATION

Obwogi, Dickens Bonyi. "Tamathali za Usemi, Mbinu Rejeshi na Taswira katika Utenzi wa Vita vya Uhud". *East African Journal of Swahili Studies*, Vol. 5, no. 2, Dec. 2022, pp. 174-184, doi:10.37284/jammk.5.2.1026.

## UTANGULIZI

Katika makala hii, kimsingi tumeshughulikia tamathali mbalimbali za usemi, mbinu rejeshi pamoja na kipengele cha taswira vinavyotumika katika *utenzi wa vita vya Uhud*. Tumetoa mifano ya takriri zinazojitokeza katika utenzi huu. Pili, tumeleza mbinu ya chuku, tashhisi, kinaya, maswali ya balagha na tashbihi zinavyotumika katika utenzi huu. Vile vile, tumeangazia mbinu rejeshi na taswira mbalimbali na jinsi zimetumika katika uwasilishaji wa dhamira na maudhui katika *utenzi wa vita vya Uhud*.

### Tamathali za Usemi

Kulingana na Ndumbu (2013) tamathali za usemi ni mbinu za kutumia lugha ya kisanaa na ya mkato inayomsaidia msanii kuwasilisha ujumbe wake mrefu kwa maneno haba yenye mnato na mguso. Anazidi kueleza kuwa, tamathali hizi huwa ni vipengele muhimu vinavyotumika katika uchanganuzi wa lugha ya kifasihi kwa jumla. Hata hivyo, ni muhimu kutambua kuwa tamathali za usemi si eti hupatikana katika lugha ya fasihi peke yake, zipo katika mawasiliano ya kawaida ingawa aghalabu hutumika bila wanaowasiliana kutarajia.

Kulingana na Hamad (2017) akimnukuu Karanja (2014) anafafanua kwamba tamathali za usemi hutumika kupamba lugha ya kisanaa. Vile vile anasisitiza kuwa tamathali za usemi hutumika kwa ufundi wa hali ya juu kwa lengo la kufinyanga dhamira na maudhui kuhakikisha kuwa ujumbe haujitokezi wazi wazi kwa hadhira labda kwa kuhofia zogo. Ni wazi kwamba hii ni amali muhimu sana katika jamii.

Kwa mtazamo wetu, tamathali za usemi ni matumizi ya semi fupifupi ambazo hulenga kuwasilisha dhamira na maudhui katika kazi za fasihi kwa hadhira lengwa. Semi hizi zikitumiwa vyema na msanii yeyote bila shaka huleta mnato fulani katika kazi yake unaomvutia msomaji wa kazi yake ya kifasihi. Hali hii inamchochea msomaji kutafakari maana halisi ambayo aghalabu hubanwa kwenye mafumbo na jazanda ambazo hutumiwa na wasanii kuwasilisha jumbe zao. Katika utafiti wetu, tumejadili tamathali za usemi ambazo msanii wa *utenzi wa vita vya Uhud* ametumia kufinyanga kazi yake. Yafuatayo ni maelezo ya tamathali za usemi zinavyotumika katika *utenzi wa vita vya Uhud*.

### Takriri

Takriri ni urudiaji wa sauti, neno au sentensi katika kazi ya kifasihi. Lengo mahususi la kutumia takriri katika kazi ya fasihi ni kusisitiza maudhui fulani ambayo msanii angependa yaeleweke kikamilifu kwa hadhira yake. Kuna aina mbalimbali za takriri zinazotumika katika *utenzi wa vita vya Uhud* kama vile takriri vokali, takriri silabi, takriri neno, na takriri sentensi.

### Takriri Silabi

Takriri silabi ni urudiaji wa silabi ambazo aghalabu huwa ni muungano wa konsonanti na vokali au vokali peke yake. Mbinu hii ya takriri silabi vile vile imetumika katika utenzi huu kwa lengo la kuleta kiimbo kinachopendeza sikio. Aghalabu kiimbo hiki hufanya shairi kuimbika katika sauti yenye mnato kwa msikilizaji. Kwa mfano katika ubeti wa 2 silabi **na** imerudiwa katika mistari ya mwanzo mitatu inavyodhihirika katika ubeti wa pili katika utenzi wetu.

Katika ubeti wa 84 vile vile, silabi **na** imeradidiwa. Katika ubeti huu, baada ya msimulizi kutuelezea namna Makureshi walialibika baada ya kushindwa katika vita vya Badri, anarejelea nafsi ya kwanza kutuhakikishia kuwa yu tayari sasa kuanza kuandika kisa chenye, yaani kuhusu pambano la Uhud.

Kwa kweli takriri silabi tofauti tofauti zimetumika kwa wingi katika utenzi huu na hii ndiyo baadhi ya misururu ya beti ambapo tumethibitisha utumizi wake. Beti ni kama vile: 16, 24, 29, 30, 34, 39, 45, 50, 64, 70, 71, 77, 84, 85, 88, 89, 92, 98, 104, 107, 110, 124, 130, 132, 133, 135, 138, 141, 142, 143, 148, 153, 154, 156, 165, 171, 178, 179, 192, 196, 199, 221, 227, 235, 243, 254, 255, 581, 583, 587, 591, 597, 681, 693, 694, 697, 699, 706, 714, 720, 722, 730, 734, 737 na kadhalika.

Ni muhimu kutaja kuwa katika utenzi huu silabi za mwisho wa mishororo pia zimeradidiwa kuleta ulinganu wa vina na kiimbo sawa. Hata hivyo, tumetambua kuwa silabi hizo huwa tofauti kutoka ubeti mmoja hadi mwingine. Kwa kurejelea beti tulizorejelea hapo juu ambazo ni ubeti wa 2 na ubeti wa 84, silabi **mu** katika ubeti wa 2 imeradidiwa kutoka mishororo wa kwanza hadi ubeti wa tatu ilhali katika ubeti wa 84 silabi **ke** imeradidiwa namna hiyo hiyo.

#### Takriri Vokali

Aghalabu, mtunzi huradidi irabu katika maneno au sentensi ili kuibua mdundo au ridhimu fulani katika utungo wake hususan ushairi. Katika *utenzi wa vita vya Uhud* uradidi huu umetumika kwa wingi. Tumetambua takriri ambapo irabu imerudiwa mwanzoni mwa mishororo na zingine kuradidiwa mwishoni mwa mishororo ya baadhi ya beti kama tutakavyofafanua hapa chini.

#### 1. Takriri Vokali Zinazojitokeza Mwanzoni mwa Mishororo.

Katika ubeti wa (389) msanii ameradidi nafsi ya tatu **a** kusisitiza namna ambavyo sahaba wa Mtume Muhammad aitwaye Ali alimtoa Mtume Muhammad shimoni baada ya kujeruhiwa na Makureshi kwa kumiminiwa mawe mengi inavyodhihirika katika ubeti huo.

Katika ubeti wa 416 pia msanii ameradidi nafsi ya tatu **a** kwa kumrejelea shujaa wa Makureshi ambaye

ni Ubayyi bin Khalafu. Katika ubeti huo msanii anaeleza namna shujaa huyo alivyoenda mbele za Mtume Muhammad akiwa juu ya farasi wake akidai kupambana na Mtume Muhammad. Hali inayodhihirisha namna ambavyo alikuwa amemchukia Mtume Muhammad.

Katika utenzi huu kuna beti nyingi ambazo zimedhihirisha matumizi ya takriri vokali kukiwemo: ubeti wa 13, 23, 75, 79, 128, 577, 613, 624, 662, 684, 729 miongoni mwa nyingine nyingi. Katika mifano hii, msanii amefanikiwa kutumia angalau takriri ya vokali katika mistari miwili katika kila ubeti. Tumegundua kuwa msanii huyu ameradidi vokali **a** na **i** kwenye takriban mifano yote tuliyoitambua katika beti hizo. Vile vile, ni muhimu kutambua kuwa mifano ya takriri ambayo tumebainisha hapa ni takriri vokali ambazo huja mwanzoni mwa mishororo katika kila ubeti.

#### 2. Takriri Vokali Zinazojitokeza Mwishoni mwa Mishororo.

Takriri hizi aghalabu hutokea wakati vokali inafuatwa na vokali. Msanii huyu amefanikiwa kudhihirisha takriri hizi kikamilifu kwa kushirikisha wakati mwingine maneno tata kuafikia malengo yake. Tumegundua kuwa msanii huyu ametumia vokali **a**, **i** na **o** ijapokuwa ametumia mifano haba ya uradidi wa vokali **u** katika baadhi ya beti zake. Chunguza ubeti wa 21, 29, 136 miongoni mwa beti nyingine nyingi.

Mifano ya mingine ya takriri hizi katika utenzi huu ni katika beti: 21, 58, 80, 104, 112, 124, 126, , 539, 541, 552, 555, 559, 560, 562, 565, 567, 581, 582, 588, 593, 594, 601, 613, 625, 636, 647, 668, 675, 693, 699, 701, 715, 720, 727, 734 mifano michache tu miongoni mwa nyingine nyingi.

#### Takriri Neno

Hapa ni pale ambapo maneno hurudiwa katika ushairi. Urudiaji huu pia hulenga kusisitiza jambo fulani. Ifuatayo ni mifano ya takriri neno inavyodhihirika katika *utenzi wa vita vya Uhud*.

Neno **Lillahi** linaloleta maana ya Mungu limerudiwarudiwa inavyodhihirika katika beti za 3, 5, 6 na 7. Vile vile, neno **Rahmani** ambalo ni mojawapo la majina ya Mwenyezi Mungu na lililo na maana ya mwenye huruma pia limerudiwa katika

beti za 8, 9, 10 na 12. Takriri hizi zimetumika kusesitizia msomaji kuelewa Mungu pamoja na tabia yake ya kuwa na huruma kila wakati kwa binadamu aliowaumba.

Katika ubeti wa 91 neno **jangwa** limerudiwa katika mstari wa 1 na 2. Msimulizi hapa anatusisitizia kuelewa mandhari anakosafiri juu ya nyumbu wake. Mandhari ni jangwani ambako kulingana naye, huwa na changamoto si haba. Neno **watu** pia limerudiwa katika beti za 103, 104, 106, 108, 110, 111 na 116 ambapo limetumika kurejelea vijana wapiganaji wa Makureshi ambao walitoka Maka na kuingia Madina. Vijana hao wanajulikana kama wapenda ugomvi na vurugu.

Kirejeshi **ndiye** pia kimerudiwarudiwa katika ubeti wa 203. Hapa mtunzi anasisitiza ufaafu wa Mansabu bin Omari kubeba bendera ya jeshi la Mtume Muhammad kwa sababu ya ushujaa wake. Katika ubeti wa 332 neno **ajili** limerudiwa katika mstari wa mwisho kutilia mkazo hali ya wasiwasi wakati Makureshi waliwavamia Waislamu. Katika ubeti wa 333 neno **kweli** limerudiwarudiwa kuonyesha hali ya kisasi walichoonyesha Makureshi kwa Waislamu. Vile vile katika ubeti wa 342 neno hilo hilo limerudiwa kuonyesha shujaa Mansabu wa Omari alivyofananishwa na Mtume Muhammad hadi pale alipojeruhiwa na Makureshi wakadhani kwamba walikuwa wamemwangamiza Rasuli.

Kiunganishi **na** katika ubeti wa 411 pia kimerudiwa katika mstari wa 2 na 3, kimetumika kama kiunganishi kwa kurejelea jitihada za Makureshi kumuangamiza Rasuli walipogundua alikuwa hajafa. Katika ubeti wa 454 neno **kaniua** limerudiwa na Ubayyi bin Khalafu alipokuwa akilia kwa kupata kipigo kutoka kwa Rasuli alipomrushia kijambia kikaingia shingoni pake asipate wokovu. Alikuwa akiwaarifu rafikize kuwa alikuwa kachungulia kaburi bila wao kuamini na mwishowe alifariki njiani kabla ya kufika Maka.

Neno **tangu** limerudiwa katika ubeti wa 558 kusesitizia umilele wa Mungu Muumba. Hapa ni pale ambapo Rasuli alifanya sala ya kumwomba Mungu nafasi ya kumdhuru adui yake Ubayyi bin Khalafu aliyejidai kuwa ndiye hodari zaidi ya Rasuli na kudhani angemdhuru. Katika beti wa 672 na 673 neno **siku** limerudiwa kuleta dhana kwamba vita ni mpokezano, ambapo vita vya Badri Waislamu

walishinda ilhali vya Uhud wakalemewa. Waislamu walifanya ajizi kwa kukaidi kufuata mawaidha ya Mtume Muhammad hasa baadhi ya wale wanajeshi hamsini walipowacha jukumu la kulinda njia za milimani.

Vile vile, neno **wala** limerudiwa katika ubeti wa 677 ambapo Sayyid Umari alijitokeza na kushukuru juhudi za jeshi lake vitani ijapokuwa hakuwaelekeza kwa yote waliyofanya bali ni Mungu wao anayeitwa Hubali. Kwenye ubeti wa 706 **ni** pia limerudiwa kurejelea ushujaa wa Bwana Hamza.

### Tashbihi

Huu ni ulinganishi wa vitu viwili kwa kutumia vilinganishi mbalimbali kama vile: mithili ya, ja, kama, mfano wa, shabiku ya, tamthili ya nakadhalika. Katika *utenzi wa vita vya Uhud* mbinu hii imetumika kwa lengo la kuifanya kazi hii kuwa yenye mnato na mvuto kwa msomaji.

Kulingana na King'ei na Kemoli (2001), tashbihi vile vile huitwa tashbihi au mshabaha. Huu ni ufananisho wa vitu viwili au zaidi ambavyo huwa na ufanano kisura au kitabia. Naye Wamitila (2003) anafafanua tashbihi kama tamathali ambapo vitu viwili hufananishwa waziwazi kwa kutumia vifananishi kama vile: mfano wa, mithili ya, ja, falau na kadhalika. Ufafanuzi zaidi kwa tashbihi unatolewa na Mohammed (1995) anapoeleza kuwa tashbihi katika kazi ya sanaa ni ufananisho ule unaolenga kuweka wazi ujumbe, dhana, picha au hali fulani ya mambo kwa kuilinganisha kupitia picha.

Katika *utenzi wa vita vya Uhud*, msanii ametumia tashbihi kulinganisha vitu au hali katika harakati ya kuwasilisha dhamira yake na maudhui katika utenzi huu. Kwa mfano katika ubeti wa 70 msanii anaelezea hali ya **kukonda kama ng'onda** kwa Makureshi baada ya kupigwa katika vita vya Badri. Kauli hii bila shakainaashiria hali ya kujidharau kwa Makureshi kwa kupata kichapo cha ajabu na wanajeshi wa Muhammad ambao walikuwa haba ukilinganisha na jeshi lao la watu elfu tatu. Walirejea makwao kwa aibu kubwa. Hili liliwafanya kujiandaa kulipiza kisasi dhidi ya jeshi la Waislamu baada ya miezi tisa.

Katika ubeti wa 138 tashbihi kuwa **Makureshi wakaikabili njia kama matari mithali**. Wingi wa ngamia hao ulifunga barabara hadi waliopanda juu wakaonekana kama wale ambao wanaruka. Hali hii inaashiria jinsi jeshi la Makureshi lilivyojiandaa kwa kishindo kuingia vitani. Walikuwa wamejiandaa kweli kweli. Katika ubeti wa 157 jeshi la Mtume Muhammad lilikuwa tayari **kuandamana na Mtume kama moshi** kufukuzia mbali Makureshi. Kauli hii ya tashbihi imetumika kusisitiza namna ambavyo jeshi la Mtume Muhammad lilivyokuwa tayari kumfuata Mtume Muhammad kwa hali yoyote.

Vile vile katika ubeti wa 196 msanii ametumia tashbihi kwamba **Makureshi walikuwa watu kathiriwazagaa ja ramli** kwa lengo la kusisitiza wingi wa wanajeshi hao ambao walisambaa kila mahali. Katika ubeti wa 199 Mtume Muhammad alipowateua wanajeshi wake hamsini **akawaweka ili ngao** kusisitiza nafasi kuu waliyopaswa kutekeleza askari hao wa Rasuli waliochungu njia zile za milimani wakati wa vita vya Uhud kuzuia Makureshi kuingia na kuwashambulia Waislamu wakati wa vita. Katika ubeti wa 245 mbeba bendera mmoja wa Makureshi **aliuawa akaanguka kama gogo** kauli inayosisitiza namna ambavyo shujaa huyo alivyouawa.

Katika ubeti wa 276 msanii ametumia tashbihi kutuonyesha namna ambavyo Makureshi walipolemewa vitani **walivyokwenda mbio ja kuku aliyeona mwewe**. Kauli hii inaashiria jinsi jeshi la Makureshi liliamua kutoroka kuokoa maisha yao baada ya vita baina yao na Waislamu kuchacha. Katika ubeti wa 284 tashbihi kuwa jeshi la Makureshi **lilizingira jeshi la Mtume Muhammad ja moshi** ni kuonyesha jinsi jeshi la Makureshi lilizingira jeshi la Rasuli kwa wingi. Katika ubeti wa 330 kuna tashbihi kuwa **Makureshi kujaa juu kama moto na kifuu kingurumo na ukali**, hili linaashiria hasira na kisasi walichokuwa nacho Makureshi kwa Waislamu. Waislamu wengi sana waliuawa pamoja na wengine wengi kupata majeraha makubwa.

Katika ubeti wa 350 habari za uwongo kuhusu kifo cha Mtume Muhammad **zikazagaa pasi mahali kusaza kama maji**. Hili ni thibitisho kuwa habari kuwa Rasuli kafariki vitani ilipenya pembe zote na kila mtu kuipata kwa wasiwasi mkubwa. Katika

ubeti wa 364 kuna tashbihi kwamba **watu katika vita hivi walikatana kama wembe**. Tashbihi hii inaonyesha namna ambavyo vita vilichacha katika pande zote mbili na kusababisha madhara makubwa. Katika ubeti wa 543 kuna tashbihi kuwa ukamiminika damu uso wa Muungamu ja maji na mziramu yachimbukapo mahali kauli ambayo ni dhahirisho kuwa Rasuli alikuwa amepata pigo kubwa kutoka kwa mahasimu wake na kutokwa na damu nyingi. Pigo lenyewe lilitokana na kumiminiwa mawe kadhaa ambayo yalimpa majeraha makubwa.

### Maswali ya Balagha

Katika mbinu hii, msanii huuliza maswali yanayomfanya msomaji kumakinika zaidi katika usomaji wa kazi yake ijapokuwa maswali hayo huwa hayahitaji majibu kwani aghalabu msomaji huwa ana jibu lenyewe au linalorejelewa huwa ni la kawaida na hivyo hujulikana na kila mmoja. Katika *utenzi wa vita vya Uhud*, msanii ametumia mbinu hii kwa lengo la kuchochea fikra za ndani za msomaji au kusisitiza wazo fulani.

Katika ubeti wa 61 kuna swali ambalo limeuliza **"ni nani ataempata Muhammad kumleta japokuwa chake kitwa pasina kiwiliwili?"** Swali hili linalenga kuwachochea wazalendo wa kikureshi kutia bidii zaidi kuhakikisha wamemuangamiza Rasuli. Pia kwenye ubeti wa 124 msanii anauliza swali, **"kwa kuiogopa haya nani muweza kimbia na hapo watabakia zaujati na baai?"** Hapa msimulizi analenga kutuhakikishia kuwa wanaume hawawezi kukubali aibu ya kushindwa mbele ya wake zao. Hivyo basi, wanawake wa kikureshi kuja vitani, walilenga kuhakikisha wanaume wametia juhudi mara dufu bila kulegea vitani. Kulingana na mtunzi huyu, wanaume hawapendi aibu mbele ya wake zao. Kwa hivyo ujaji wao katika vita hivi kulikuwa ni kuwachochea kabisa ili wapate ushindi katika vita hivyo.

Swala la balagha lingine ni katika ubeti wa 203 ambapo msanii anauliza, **"kureshi wataposaki kwa jeshi na kuhamaki katikati haijiki pa kwenda wapi mahali?"** Swali hili linaisitiza kuwa iwapo jeshi la Rasuli lingezingira pembe zao zote Makureshi wasingepata nafasi ya kuingia ndani kuwashambulia. Sababu hii ndiyo ilimfanya Rasuli akaweka majeshi yake kuchungu njia za milimani



zote. Kwenye ubeti wa 354 msanii alitaka kutuonyesha kuwa baada ya habari ya kifo cha Mtume Muhammad Waislamu walibakia wasijue la kushika yaani hali ya kubabaika na kuuliza, "**ni lipi la kufanyika jambo lilo afadhali?**" Hapa swali hili linatuonyesha jinsi Waislamu walianza kubabaika baada ya kupokea ujumbe kuwa Rasuli alikuwa ameangamizwa vitani. Walijawa na wasi wasi na woga dhihirisho tosha kuwa walikuwa wamemwamini Mtume Muhammad zaidi na hivyo wasingependa mauko kumpata katika vita hivyo.

Tazama ubeti wa 362 ambapo msanii anahoji kujua, "**madharuba kumetoka, ni nani muweza toka?**" Hapa ni dhahiri kwamba vita vilichacha na watu wakauawa yeyote asitumainie kupona. Hata hivyo watu walijitolea kutoka pande zote kuzidi katika vita bila kukoma. Kwenye ubeti wa 459 swali la balagha wapiganaji wenzake wanamwuliza Ubayyi bin Khalafu kuwa, "**tambo waliivuruga ngapi siku tumekuwa hatujakuona mwoga?**" Hapa msimulizi anatuelezea mshangao wa Makureshi eti Mtume Muhammad alimjeruhi Ubayyi bin Khalafu jeraha la kufa. Wanamcheka eti amekuwa mwoga na mjinga siku gani bila wao kutambua. Hii ilikuwa ni kwa vile awali alikuwa amestahimili majeraha makubwa makubwa bila yeye kulalamika.

### Istiari

Kulingana na Kuvuna na wengine (1992) sitiari ni mbinu ambapo msanii hulinganisha vitu viwili ambavyo ni tofauti kabisa kwa kufuatisha sifa moja vilivyo nayo bila kuitaja sifa hiyo. Maelezo haya yanashabihiana na ya Wamitila (2008), anayesema kuwa hii ni tamathali inayolinganisha vitu viwili bila kutumia vifananisho vyovyote kama vile; kama, mithili ya, kwa mfano katika *Utenzi wa Vita vya Uhud* mwandishi ametumia istiari kutoa ulinganisho wa aina tofauti tofauti ili kuleta msisitizo au shada katika kazi yake.

Katika ubeti wa 25 msanii ametumia istiari akilenga kumsifu Mtume kama vile: **Muhammadi ndiyo taji, ndiyo nuru-i-siraji, ni badiru-i-kamali.** Ishara ya taji inaashiria kuwa Mtume Muhammad ni kiongozi wa dini ya Kiislamu duniani, ishara ya jua inaashiria kuwa yeye atabaki kuwa kiongozi wakati wa furaha na faradhi kisha ishara ya mwezi ikiashiria uongozi wake kwa waumini wa Kiislamu wakati wa shida na majonzi. Ishara hizi hutusisitizia

kuwa Mtume Muhammad ni kiumbe cha Mungu ambacho ni cha thamani kubwa kwake. Ni kiumbe ambacho ni bora zaidi ya viumbe vyote alivyoumba Muumba.

**Wanajeshi wale hamsini wa Mtume Muhammad wanaitwa panga madhubuti** kwa lengo la kulisitiza kuwa walikuwa wakali katika vita. Istiari hii pia inaashiria kwamba wanajeshi hawa walikuwa watu wasioweza kubembeleza wala kuonea yeyote huruma kama zilivyo panga kali zinazokata kulingana na inavyohitajika. Vile vile inaashiria sifa ya utiifu wao kwa sheria na maagizo ya Mtume Muhammad. Tujavyo panga huwa hazina uwezo juu ya anayezitumia bali hutumika kwa njia yoyote. Huenda hii ikawa ndiyo maana msimulizi anawaita wale wanajeshi hamsini wa Mtume Muhammad panga madhubuti inavyodhihirika katika beti za 200-202.

Msimulizi anatupa taswira ya mauaji ya wabeba bendera wa Makureshi kutoka uzao wa Banu Abdi-Dari ambao waliangamizwa asibakie yeyote wa kuibeba tena. Ghafila bin vuu akatokea mwanamke na kuibeba bendera hiyo kisha pambano likaendelea kwa muda mfupi. Katika **maelezo yake msimulizi alipomwona mwanamke huyo alisema kwamba alikuwa ameingia kichinjioni.** Ishara hii inadhihirisha kuwa vita vilikuwa vimewalemea Makureshi wasijue la kufanya kama ng'ombe aliyefikishwa kichinjioni. Vita viligeuka kichinjio cha Makureshi kumaanisha kila mtu aliyeenda mbele kubeba bendera hakuwa na ambacho angekifanya kuzuia kifo. Istiari hii inaashiria uhasama ulioshuhudiwa katika pigano hili la Uhud.

Katika ubeti wa 704 msanii ametumia istiara anapoelezea kuwa **Hamza aliyeuawa alikuwa ni simba wa jalali.** Maelezo katika kauli hii yanatoa msisitizo kuwa Hamza alikuwa ni hodari na shujaa kwelikweli. Hii ilikuwa ni kutokana na ujasiri wake vitani bila woga abadan. Ijapokuwa Hamza aliuawa kwa kuumizwa vibaya sana alikuwa shujaa kweli kweli. Mbinu hii ya ufananisho hutumiwa katika kazi za kifasihi kusifu au wakati mwingine kukejeli anayerejelewa au kinachorejelewa.

### Chuku

Katika mbinu hii ya lugha msanii hutia chumvi ujumbe kwa lengo la kuufanya ujumbe huo kupendeza na hivyo kuvutia hadhira. Kutia chumvi

ina maana kuwa maana ambayo haikuwepo katika mawasiliano lengwa huongezwa kwa lengo la kutia ladha ujumbe wenyewe. Aghalabu ujumbe uliotiwa chumvi hujitokeza kwa njia ya msisitizo na mvuto kwa msomaji au msikilizaji.

Katika ubeti wa 102 msanii anatufafanulia tabia ya wanajeshi wa Makureshi kuwa wanafananishwa na silaha inayoweza kumwua adui kwa mbali. Hapa msanii ameitumia kusesitiza ukali wa jeshi hilo katika vita. Madai ya Ubayyi bin Khalafu kwamba uchungu aliohisi baada ya kurushiwa kijambia na Mtume Muhammad kuwa kila binadamu angepata fungu lake na ubakie, ni chumvi tupu. Msanii ametumia mbinu hii hapa kutueleza kwamba uchungu huo ulikuwa mbaya zaidi ambao hauwezi kufananishwa inavyodhihirika katika beti za 473-478. Vile vile, katika ubeti wa 352, anafafanua kuwa uvumi wa kifo cha Mtume Muhammad ulipowafikia Waislamu, uliwashangaza na kuwafanya kuwa na wasiwasi hadi wakashindwa kuelewa kilichotokea. Msanii huyu ametumia chuku anaposema kuwa ujumbe wenyewe uliwafanya kurukwa na akili. Msanii analenga kusesitiza kuwa ujumbe huo uliwaathiri Waislamu zaidi. Hali hii inadhihirisha kuwa Waislamu wanamuenzi sana Mtume Muhammad. Ujumbe katika ubeti huu umetiliwa chumvi pale ambapo mtunzi anatuambia kuwa Waislamu walirukwa na akili punde tu walipopata habari kuwa Mtume Muhammad alikuwa amefariki baada ya uvamizi wa Makureshi katika vita vya Uhud. Mtunzi hapa ametumia chuku kusesitiza jinsi Waislamu walijawa na wasi wasi baada ya ujumbe huo kuwafikia.

### **Kinaya**

Katika sanaa ya uandishi, msanii husema jambo ilhali anamaanisha kinyume cha anachosema. Ni pale ambapo usemi usemwao hulenga kutoa maana kinyume. Wakati mwingine ni kinaya wakati jambo hutokea kinyume na matarajio. Mbinu hii ndiyo huitwa kinaya. Kulingana na Murungi (2013) akiwanukuu Chimera & Njogu (1999) anaeleza kuwa mbinu hii inahusu ukinzani kati ya hali ilivyo na isemekanavyo. Ni maana iliyo kinyume na matarajio. Tamathali hii katika kazi za kisani huwa na lengo la kuzua ujumbe ambao si wa moja kwa moja kwa kutia chumvi au kukejeli yote kwa lengo la kusesitiza ujumbe husika. Wakati wa kusoma kazi za kisanaa, msomaji sharti ajue kuwa kauli

zinazodokeza kinaya humlazimu kuzitilia maanani zaidi na kuzidadisi ili kutambua maana fiche. Katika *utenzi wa vita vya Uhud*, mbinu hii pia imetumika kwa lengo la kurutubisha utenzi huu yaani kuufanya uwe wa kuvutia.

Mfano; Katika beti za 420 na 421 tunapata picha ya namna ambavyo shujaa wa Makureshi aitwaye Ubayyi bin Khalafu alivyojivika nguo za kivita akitaka kukabiliana na Mtume Muhammad. Kinaya ni kwamba, ingawa hivyo, aliuawa kwa njia rahisi sana. Mtume Muhammad alimsukumia kijambia kikamwingia katika shingo yake na kumpa jeraha lililomsafirisha kaburini kabla ya kufika kwao Maka. Kinaya hiki kinatudhihirisha kuwa kweli Mtume Muhammad ni mwenye nguvu na ujuzi zaidi ya binadamu anavyosimuliwa mwanzoni mwa utenzi huu na msimulizi. Maelezo hayo ni kinaya kwa sababu, ingawa shujaa huyu alikuwa amejivika kadri tunavyoelezwa, mavazi hayo hayakumkinga na jeraha la Mtume Muhammad. Alipata pigo ambalo mwishowe lilimsafirisha kifoni bila huruma yoyote.

### **Uhaishaji**

Katika mbinu hii, msanii hukipa kitu kisichokuwa na uhai sifa za kitu chenye uhai ambapo chaweza kujisimamia katika mandhari yake. Maelezo haya ni sawa na ya Murungi (2013) anayefafanua uhaishaji kama mbinu ambapo vitu visivyo hai hupewa sifa ya ubinadamu. Kulingana naye, tamathali ya uhuishi hulenga kusesitiza wazo fulani. Mbinu hii ni mojawapo ya ubunilizi katika lugha ya kisani. Kwa namna mbalimbali mbinu hii imetumika katika *utenzi wa vita vya Uhud* kumsaidia msanii kuwasilisha ujumbe wake kama tunavyodokeza hapa chini:

Wakati vita vilichacha na kuwalemea Makureshi, washika bendera waliuawa na pasibakie aliyekuwa jasiri kwenda mbele kutekeleza wajibu. Msimulizi ametumia uhaishaji anapoeleza kuwa ‘...bendera imejitenga ili juu ya mchanga.’ hapa ameipatia bendera sifa ya binadamu kwani bendera haiwezi kujitenga bali itatengwa. Msimulizi ametumia mbinu hii kusesitiza kuwa mashujaa wa Makureshi walihofia maisha yao ndio maana waliisaliti bendera inavyosimuliwa katika beti za 266 na 267 ambapo msimulizi ameipa bendera sifa ya kutafuta anaposema ‘...bendera inatafuta nani wa kuiokota?’

Kitendo cha kutafuta hutendwa na viumbe hai. Matumizi yake katika muktadha huu ni kudhihirisha kwamba watu waliogopa na kuamua kuhifadhi maisha yao badala ya kuibeba bendera yenyewe na kupoteza maisha yao.

Uhaishaji vile vile umejitokeza katika ubeti wa 320 ambapo msanii amepatia panga za kivita sifa ya kibinadamu ya kuwa na tamaa ya damu. Sifa hii ni ya kibinadamu kwani ni binadamu pekee ambaye huwa na sifa ya tamaa. Sifa hii ameitumia kusisitiza namna ambavyo hasira iliwapanda wanajeshi wa pande zote na kujitoma vitani. Hapa mtunzi analenga kusisitiza kuwa panga hizo zilikuwa zimenolewa zikanoleka tayari kwa mapambano. Vile vile, katika ubeti wa 77 kuna uhaishaji ambapo panga zimepewa sifa za binadamu. Msanii ameeleza kuwa Makureshi waliandaa panga kali kabisa zipigazo zisihofu. Sifa ya hofu huwa ni ya kibinadamu bali si kwa vifaa visivyokuwa na uhai kama panga. Msanii huyu ametumia sifa hii hapa ili kuleta maana kuwa panga hizo zilikuwa zimenolewa zikanoleka kutumika vitani.

### **Mbinu Rejeshi**

Mbinu hii imetumika katika utenzi huu mara si moja. Katika beti za 58-68 msimulizi ametueleza kwa kirefu sababu iliyozua suitafahamu baina ya Mtume Muhammad na Makureshi. Kwenye ubeti wa 58 tunapata kuelewa kuwa Makureshi walikuwa wameanza kumchokoza Mtume Muhammad kwa lengo la kumpiga vita na kumwua. Uchokozi huu ndio uliomfanya Mtume Muhammad kuhama Maka hadi Madina ilivyo kwenye ubeti wa 59. Baada ya kuhamia huko, Makureshi waliobakia Maka wakaanza mipango ya kumwangamiza Mtume Muhammad popote apatikanapo. Kwenye ubeti wa 61 ahadi ikatangazwa kwa yeyote ambaye angeweza kumwua Mtume Muhammad. Baada ya Matamano ya Makureshi yaliyolenga kumwua Mtume Muhammad kuambulia patupu, walizidi kumkejeli tu kila uchao. Kejeli hizo na stihizai alizoelekezewa Mtume Muhammad zikaishia kutokea kwa pigano la Badri ambapo Makureshi walishindwa kabisa.

Katika ubeti wa 220 msimulizi wa utenzi huu ameturejesha katika historia na tamaduni za Makureshi kwamba ubebaji wa bendera wakati wa vita ni lazima. Anateuleza kwamba anayeteuliwa

kuibeba ni sharti aipeperushe juu kwani ikianguka chini pambano husimama. Hivyo, iwapo abebaye kauawa, ni sharti msaidizi wake aibebe mara moja ili kuhakikisha pambano halisimami. Iwapo haitabebwa bila shaka ina maana kwamba pambano limekwisha inavyodhihirika katika ubeti wa 223. Hivyo, kulingana na desturi yao, uzao wa Banu Abdi- Dari ndio uliotunukiwa jukumu la kubeba bendera ya kivita.

Mbinu rejeshi pia imejitokeza pale ambapo msimulizi ametumia majemedari wa akina Ubayyi bin Khalafu kutujulisha kuwa hapo awali, Ubayyi bin Khalafu alikuwa shujaa kwelikweli ambaye alistahamili majeraha makubwa vitani kuliko alilokuwa akisema alipata kutoka kwa Mtume Muhammad. Kulingana na wenzake, hakuna siku ambayo alitoroka vitani eti kwa sababu ya jeraha kinyume na wakati huo ambapo alimgeuza farasi wake kurejea nyumbani kwa kilio inavyoelezwa katika ubeti wa 461.

Msimulizi ametumia mbinu rejeshi anaposimulia ugomvi baina ya Mtume Muhammad na shujaa wa Makureshi Ubayyi bin Khalafu ulipoanzia. Katika beti za 491-501 msimulizi ameeleza kuwa Mtume Muhammad akiwa Maka njiani wakapatana na Ubayyi bin Khalafu akimlisha farasi wake. Kichokozi, Ubayyi akamwambia Mtume Muhammad kwamba wasikutane pabaya nje ya Maka kwani angemwangamiza akiwa juu ya farasi wake huyo aliyekuwa akimlisha. Hapo hapo Mtume Muhammad akamwomba Mungu kumpa kibali cha kumwangamiza adui huyo mchokozi na ombi lake likakubaliwa na Mungu. Baada ya ombi hilo kukubaliwa, Mtume Muhammad akampa ahadi kwamba kwa jina lake Mungu angemwua akiwa juu ya farasi wake yuyo huyo. Mwishowe Mtume Muhammad alitimiza ahadi hiyo kwa kumwua kwa kijambia kilichomwingia shingoni na kumpa jeraha la mauti baada ya siku chache.

### **Taswira**

Taswira ni picha ambazo msanii hukusudia kuzijenga katika fikra za wasomaji wa kazi yake. Picha hizi aghalabu hudokeza hali ya uhalisia fulani wa kinachozungumziwa. Kulingana na Murungi (2013) taswira ni sawa na jazanda ambapo lugha hutumiwa kuchora picha fulani katika mawazo ya msomaji kwa kutumia ufafanuzi wa maneno



mbalimbali. Taswira hizi kulingana na Mbatiah (2001) humfanya msomaji kuona, kuhisi na kunusa kile kinachofafanuliwa katika maelezo. Itambulike kuwa, taswira kama mbinu ya kisani huleta kumsaidia msanii kuwasilisha dhamira na maudhui yake kwa namna anavyopenda.

Taswira huibuliwa na msanii kwa kuhakikisha ameteua msamiati unaofaa zaidi, kisha kuyapanga maneno yake kwa njia yenye mvuto ili kuzua athari fulani katika mawazo ya msomaji. Katika utenzi wa *vita vya Uhud* taswira mbalimbali zimejitokeza kwa jinsi ambavyo tumeeleza katika sura hii. Kuanzia ubeti wa 1-16, msanii huyu ametupa taswira ya Mungu Muumba kama aliye na uwezo zaidi ya binadamu yeyote. Amemchora kama ambaye hana wa kufanana naye kwa lolote. Yeye alikuwa, yuko na atakuwepo milele. Anajitosheleza kwa mambo yote. Yeye ni mwenye nguvu za ajabu.

Taswira nyingine inatungazia kuhusu Mtume Muhammad ambaye ameelezwa kama kiumbe cha Mungu mashuhuri. Kulingana na mtunzi wa utenzi huu katika beti za 21 na 22 Mtume Muhammad ndiye kiumbe bora zaidi kwa vyote alivyoumba Muumba mbingu na dunia. Picha hii inadhihirishia binadamu kuwa nafasi ya Mtume Muhammad ni ya kipekee mbele za Muumba wa dunia na hivyo basi kila mwanadamu yuapaswa kutii mafunzo na mwongozo wa Mtume Muhammad haswa waumini wa Kiislamu.

Msimulizi wa utenzi huu ametupa picha ya vita kikamilifu haswa mpokezano wa bendera katika jeshi la Makureshi kuanzia Mansabu wa Omari hadi mbebaji wa mwisho kuangamia tunavyoelezwa katika beti za 241-255 ambapo waliotunukiwa wajibu waliisha halafu katika beti za 256-259 tumepewa picha kwamba wakuu wa jeshi la Makureshi walishika usukani baada ya kuona aibu kwa kukosa mtu ambaye angebeba bendera yao. Vita vilichacha na kuwalemea Makureshi hadi pakakosa yeyote ambaye angebeba bendera iliyokuwa chini. Mwanamke mmoja alibeba bendera baada ya muda mfupi naye akaangamizwa. Katika beti za 275-279 msanii ametueleza kuwa wakati jeshi la Mtume Muhammad lilifanikiwa kufukuzia mbali jeshi la Makureshi, baadaye walianza kuokota rasilimali za Makureshi walizowacha nyuma baada ya kukimbilia usalama wao. Wanajeshi wa milimani kwa tamaa zao, pia

walikimbilia kuokota mali hizo za Makureshi na kuasi wajibu muhimu waliopewa. Makureshi walipogundua kuwa njia za milimani ziliwachwa wazi, wakarejea kwa kishindo na kuwashambulia Waislamu vibaya sana. Vita vilichacha ilivyo wazi katika beti za 317-334 na 338 ambapo tumeelezwa kuwa baina ya makundi haya mawili hasimu, hakukuwa na aliyembembeleza mwenzake kwani kila mmoja alijawa na hamaki. Waislamu waliuawa na kujeruhiwa na jeshi la Makureshi kwa sababu walikuwa wengi inavyoelezwa katika ubeti wa 329.

Taswira nyingine inatokana na maelezo ya msanii kuhusu jinsi shujaa wa Makureshi aitwaye Ubayyi bin Khalafu alivyovaa kijeshi. Mavazi yake ya kivita kulingana na msimulizi wa utenzi huu yalifunika kila sehemu ya mwili wake na yalikuwa yametengenezwa kwa chuma. Hata hivyo, mavazi hayo hayakumkinga na jeraha la Rasuli kwani alimwua kwa njia rahisi mno. Mtume Muhammad alimtupia kijambia kilichomwingia katika shingo yake na kumwua. Mavazi ya vyuma na ya kivita aliyojifunika mwili wake wote hayakuwa ya msaada kwake kabisa. Tendo hili la kishujaa ni dhihirisho tosha kuwa Mungu Muumba amempa Mtume Muhammad mamlaka na nguvu ya kutenda miujiza ya ajabu. Kitendo hiki vile vile kina maana kuwa, Mungu Muumba hamna ambalo linamshinda hata pale ambapo tunaona ugumu, yeye anaweza inavyoelezwa katika beti za 420-422. Katika beti za 449-457 msimulizi ametupa picha madhubuti ya jinsi Ubayyi bin Khalafu alihisi baada ya kusukumia kijambia na Mtume Muhammad, alihisi uchungu usio mfano. Akawa akilia kwa sauti kuwa Mtume Muhammad kamwua.

Tunapata picha ya namna ambavyo Makureshi walimshambulia Mtume Muhammad kwa mawe walipopata kuwa hawakuwa na uwezo wa kumfikia karibu ili wamwue kwa upanga. Hii ni kwa sababu Mtume Muhammad alizingirwa na Masahaba wake pande zote ilivyowazi katika beti za 583-601. Walimmiminia mawe bila kuyapunguza, mara wakamvunja meno na kumpasua utosi. Walizidi kumwangukia mawe kama mvua kwa lengo la kumwangukia kabisa. Namna ambavyo kofia ya chuma ilivyovunjika na vyuma kujitoma mwilini mwake ni taswira inayolenga kuashiria hasira na kisasi cha Makureshi kwa Mtume Muhammad, pili inaashiria namna vita vilivyochacha bila kundi lolote kurudi nyuma. Vile vile, kuna taswira ya

namna Mtume Muhammad alivyomizwa baada ya kuangushiwa mawe mengi yaliyompa majeraha mengi asiwe na uwezo hata wa kujinyanyua peke yake. Ilimlazimu sahaba wake kumnyanyua na kumweka ndani ya pango ili apate kupumzika inavyoelezewa katika beti za 614-618.

Taswira nyingine ni ile inayoonyesha namna mashahidi wa Kiislamu walivyouawa anavyoeleza msanii katika beti za 700-702 anasimulia namna walivyokatwakatwa na vipande vya miili yao kutapakaa kila mahali. Bwana Hamza ambaye alikuwa ami ya Mtume Muhammad alikatwakatwa vibaya sana hadi msimulizi anashindwa kufafanua. Picha hii ni dhahirisho tosha la ukatili na uroho wa Makureshi dhidi ya Waislamu. Kuna taswira ya jinsi vita vya Uhud vilivyoathiri ami ya Mtume Muhammad hadi kumfanya Rasuli kuwa na hasira hadi kukiri kulipiza kisasi. Jinsi mwili wake ulivyoharibiwa wakati wa kifo chake ni picha iliyomkasirisha Rasuli. Picha hii inadhihirisha unyama wa Makureshi dhidi ya Waislamu. Vile vile, inadhihirisha shauku ya Makureshi ya kulipiza kisasi dhidi ya Waislamu baada ya kupigwa vibaya na Waislamu katika pigano la Badri. Katika beti (19, 20 na 25) msimulizi ametujengea picha ya thamani kubwa ya Mtume Muhammad mbele za Mungu Muumba.

Baina ya beti 58-67 tunapata picha ya ukatili wa Makureshi dhidi ya Waislamu. Katika ubeti wa 58, tumegundua kuwa Makureshi ndio walianza kumchokoza Mtume kwa lengo la kumwagamiza. Fitina na uchokozi wao huo ukamfanya Mtume Muhammad kuhamia Madina. Ubeti wa 60 tumegundua kuwa Makureshi waliamua kufanya kila juhudi kumwagamiza Mtume Muhammad bila kusaza hata kutumia rasilimali zao. Waliweka ahadi kwa yeyote ambaye angefanikiwa kumwua Mtume Muhammad inavyosimuliwa katika beti za 62-64.

Vile vile, baina ya beti 66-68 tunagundua kuwa baada ya juhudi za Makureshi kumwua Mtume Muhammad kufeli walizidi dhahaka na kejeli kwake hadi pakatokea pigano la Badri ambapo Makureshi walishindwa. Katika beti za 75-82 tunapata taswira ya jinsi Makureshi walianza kujiandaa kushiriki kwenye vita baada ya kupata kichapo katika pigano la Badri. Kwenye ubeti wa 75 tunaelezwa kuwa Makureshi waliazimia kutekeleza uharibifu mkubwa dhidi ya Waislamu ili waweze kujiondolea

aibu ya kushindwa katika pigano la Badri. Kwa sababu hiyo, waliunda panga za kivita inavyoelezwa katika ubeti wa 77, wakatafuta farasi ubeti wa 78, wakatafuta ngao ubeti wa 82. Kwa kifupi, walichanga silaha za kivita ili kuwafanikisha katika vita vya Uhud kwa lengo la kukuza jina lao lililodunishwa baada ya kushindwa katika pigano la Badri.

## HITIMISHO

Katika makala hii tumeelezea kipengele cha tamathali za usemi, mbinu rejeshi na taswira kama vipengele vya kimtindo vinavyotumika katika ufinyanzi wa *utenzi wa vita vya Uhud*. Tumeeleza tamathali za usemi kama vile: maswali ya balagha, kinaya, chuku, takriri, tashhisi na tashbihi. Tumetoa ithibati mbalimbali kutokana na utenzi wetu pamoja na dhima ya vipengele hivi katika utenzi huu. Vipengele hivi vimemfaa msanii mno kuwasilisha dhamira na maudhui yake katika *utenzi wa vita vya Uhud*. Maswali yetu ya utafiti yalipata majibu sambamba kwani tuliweka wazi matumizi na nafasi ya vipengele vya mtindo tajwa katika *utenzi wa vita vya Uhud*. Nadharia ya umtindo ilikuwa ya manufaa kwani ilituelekeza kuelezea maana na matumizi ya vipengele vya kimtindo tajwa katika utafiti wetu. Imebainika wazi kwamba ili ujumbe wa msanii ufikie hadhira yake kwa njia murua sharti vipengele hivi vya kimtindo tajwa kutegemeana na kukamilishana. Hivyo basi msanii mtunzi wa utenzi huu alifanikiwa kufuma kazi yake kikamilifu kwa kutumia vipengele hivi kikamilifu.

## MAREJELEO

Chimerah, R., & Njogu, K., (1999), *Ufundishaji wa Fasihi, Nadharia na Mbinu*: Nairobi: Jomo Kenyatta Foundation Ltd.

Chum, H. (mha.) (1970)., *Utenzi wa vita vya Uhud*: Dar es Salaam. East African Literature Bureau.

Hamad, A. M. (2017). "Muundo wa Lugha katika Mashairi ya-Watungaji Wateule wa Zanzibar." *Tasnifu ya Uzamifu*. Chuo Kikuu cha Taifa cha Zanzibar. (Haijachapishwa).

King'ei, K., & Kemoli, A. (2001). *Taaluma ya Ushairi*. Nairobi: Acacia Stantex Limited.

- Kuvuna, S. M., na wengine. (1992). *Nuru ya Ushairi: Mwongozo na Uchambuzi*. Nairobi. Kenya Literature Bureau.
- Mbatiah, M. (2001). *Kamusi ya Fasihi*. Nairobi. Standard Textbooks Graphics and publishing.
- Mohammed, S. A. (1995). *Kunga za Nathari ya Kiswahili: Riwaya, Tamthilia na Hadithi Fupi*. Nairobi: East African Educational Publishers.
- Murungi, G. K. (2013). "Mtindo Unavyoendeleza Maudhui katika Natala." *Tasnifu ya Uzamili*. Chuo Kikuu cha Nairobi. (Haijachapishwa)
- Ndumbu, J. M. (2013). *Matumizi ya takriri na sitiari katika Utenzi wa Rasi'l ghuli*. *Tasnifu ya Uzamili Chuo Kikuu cha Nairobi*. (Haijachapishwa).
- Wamitila, K. W., (2008), *Kanzi ya Fasihi: Misingi ya Uchanganuzi wa Fasihi*. Nairobi: Focus Publications Ltd.
- Wamitila, K. W. (2003), *Kichocheo cha Fasihi: Simulizi na Andishi*: Nairobi. Focus Publications.